

ТУРКИЙ ТИЛИ ДАВЛАТЛАР ДИАСПОРАЛАР БИЛАН ИШЛАШ ТАШКИЛОТЛАРИ ЎРТАСИДА ҲАМКОРЛИКНИ МУСТАҲКАМЛАШ ИСТИҚБОЛЛАРИ

Азамат Тошев, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги
Миллатлараро муносабатлар ва хорижий мамлакатлар билан дўстлик алоқалари
қўмитаси раиси ўринбосари

Ассалому алайкум ҳурматли халқаро конференция иштирокчилари!

Аввало анжуман ташкилотчиларига яратилган имконият учун катта раҳмат
айтмоқчиман.

Сўнги йилларда Янги Ўзбекистонда амалга оширилган туб ислохотлар
натижасида халқимизга азал-азалдан хос бўлган дўстлик ва бағрикенглик каби
эзгу қадриятлар асосида миллатлараро муносабатлар янги босқичга кўтарилиб,
Марказий Осиёда яхши қўшничилик алоқаларини ўрнатиш орқали барча
масалалар бўйича конструктив мулоқот йўлга қўйилди.

Янги Ўзбекистон тараққиётнинг муҳим омили сифатида миллатлараро
ҳамжиҳатлик ва хорижий мамлакатлар билан дўстона алоқаларни мустаҳкамлашга
алоҳида эътибор қаратилиб, юртимизда яшаётган **16 та** диний конфессия, **130**
тадан ортиқ миллат ва элатлар вакиллари тенг ҳуқуқ ва эркинлигини
таъминлашнинг ҳуқуқий асослари яратилди.

Миллатлараро муносабатларни ҳуқуқий тартибга солиш соҳасида хорижий
тажрибани ўрганиш натижасида қонун ҳужжатларини такомиллаштириш бўйича
40 тадан ортиқ концептуал ҳужжат – **2 та** Қонун, Ўзбекистон Республикаси
Президентининг **9 та** фармони ва **8 та** қарори, Олий Мажлиснинг **3 та** қарори,
Вазирлар Маҳкамасининг қатор қарорлари қабул қилинди.

Жумладан, Ўзбекистон Президенти Ш.Мирзиёев ташаббуси билан **2017 йил**
19 май куни алоҳида давлат органи – Ўзбекистон Республикаси Вазирлар
Маҳкамаси ҳузуридаги Миллатлараро муносабатлар ва хорижий мамлакатлар
билан дўстлик алоқалари қўмитаси ташкил этилди.

Қўмита мамлакатимиздаги **157 та миллий маданий марказ, 38 та дўстлик**
жамияти ва хориждаги 98 та ватандошлар жамияти билан ҳамкорликда
миллатлараро ва динлараро тотувликни таъминлаш, хорижий мамлакатлар билан
дўстона муносабатларни ривожлантиришга салмоқли ҳисса қўшмоқда.

Ўзбекистонда барча туркий давлатлар билан дўстлик жамиятлари ва миллий
маданий марказлар фаолият юритмоқда.

Ўзбекистонда теле-радио кўрсатув ва эшиттиришлар **12 тилда** эфирга
узатилмоқда, газета ва журналлар **14 тилда** чоп этилмоқда ҳамда

мамлакатимиздаги **10 000** тадан ортиқ давлат умумтаълим мактабининг **1 865** тасида таълим **6** тилда, яъни қорақалпоқ, рус, тожик, туркман, қирғиз ва қozoқ тилларида олиб борилмоқда.

Кенг қўламли ислохотлар давомийлигини таъминлаш мақсадида ишлаб чиқилган “Ўзбекистон–2030” стратегиясида **жамиятда миллатлараро тотувлик муҳитини мустаҳкамлаш ва хорижий мамлакатлар билан дўстлик алоқаларини ривожлантириш алоҳида устувор мақсад¹ сифатида белгиланди.**

Жумладан, “хавфсиз ва тинчликсевар давлат” тамойилига асосланган сиёсатни изчил давом эттириш йўналишида аниқ мақсадларнинг самарадорлик кўрсаткичларга эришиш назарда тутилган.

Шу боис Миллатлараро муносабатлар қўмитаси томонидан Қозоғистон, Қирғизистон, Туркменистон, Туркия, Озарбайжон Республикаларидан келган расмий делегациялар, шунингдек маданият ва санъат намоёндалари иштирокида қozoқ, қирғиз, туркман, турк, озарбайжон ва бошқа миллий маданий марказларининг юбилейлари Ўзбекистон Республикаси давлат бюджети ҳисобидан кенг нишонланди.

Миллатлараро муносабатлар қўмитаси Озарбайжон, Туркия, Қирғизистон ва Қозоғистондаги турдош ташкилотлар билан самарали ҳамкорликни йўлга қўйган. Хусусан, 2022-2023 йилларда Қозоғистон Республикаси “Отандастар” фонди президенти А.Сапарбеков, Қирғизистон Республикаси давлат котиби С.Касмамбетов, Туркия Президентининг Бош маслаҳатчиси Ялчин Топчу, Туркиянинг Хориждаги турклар ва қардош жамиятлар қўмитаси раиси ўринбосари Турус Абдулҳадий, Туркий маданият халқаро ташкилоти Бош котиби С.Раев, Туркий тилли давлатлар Парламент ассамблеяси Бош котиби Эр Меҳмет Сурей, Озарбайжон Республикаси Диаспора билан ишлаш давлат қўмитаси раиси Ф.Мурадов, ЮНЕСКО ишлари бўйича Туркменистон Миллий комиссияси масъул котиби, Туркменистон Қаҳрамони Ч.Рустамова, Қозоғистон халқи ассамблеяси раиси ўринбосари М.Азилханов ва бошқалар раҳбарлигидаги расмий делегацияларнинг Ўзбекистонга ташрифлари давомида самарали мулоқотлар ўтказилди.

Қозоғистон халқи ассамблеяси раиси ўринбосари, Қозоғистон Республикаси Президенти Администрациясининг котибияти муdiri М.Азилханов раҳбарлигидаги делегациянинг Ўзбекистон Республикасига ташрифи давомида 2023 йил 4 октябрь куни Миллатлараро муносабатлар ва хорижий мамлакатлар билан дўстлик алоқалари қўмитаси ҳамда Қозоғистон халқи Ассамблеяси ўртасидаги Англашув меморандуми имзоланди.

¹ Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ўзбекистон-2030” стратегияси тўғрисида”ги ПФ–158-сонли Фармони. 11.09.2023 йил. <https://lex.uz/ru/docs/6600413>

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.Мирзиёевнинг эзгу ташаббуси билан Туркий давлатлар ташкилотига аъзо ва кузатувчи мамлакатлар адабиётининг сара намуналаридан иборат **100** жилдлик “Туркий адабиёт дурдоналари” тўпламини ўзбек тилида нашр этилиши натижасида китобхонлар туркий мамлакатларнинг ёзувчи ва шоирлари асарларини ўз она тилларида ўқиш имкониятига эга бўлдилар.

Ушбу адабий хазина туркий тилли давлатлар орасида илк бор рўёбга чиқарилган йирик адабий лойиҳа бўлиб, умумтуркий адабиётнинг энг сара намуналари, ўзбек, қорақалпоқ, турк, озарбайжон, қозоқ, қирғиз, туркман ва венгер адабиётининг XI-XXI асрларга мансуб **600** нафардан ортиқ атоқли шоир, адиб ва мутафаккирларининг асарлари киритилган **100** жилдли “Туркий адабиёт дурдоналари” жамланмаси қардош элларимизни, авваламбор, ёшларимизни ўзаро яқинлаштириш учун мустаҳкам замин яратади.

200 нафардан зиёд таржимон қатнашган мажмуада барча туркий тилли халқлар адабиёти вакилларига кенг ўрин берилган бўлиб, “Умумтуркий адабиёт намуналари” деб номланувчи дастлабки 5 жилддан Маҳмуд Кошғарийнинг “Девону луғотит-турк”, Юсуф Хос Ҳожибнинг “Қутадғу билиг” ва Аҳмад Югнакийнинг “Ҳибат ул-хақойик”, Аҳмад Яссавий ва Сулаймон Боқирғонийнинг “Ҳикматлар”и ҳамда Носируддин Рабғузийнинг “Қиссаси Рабғузий” каби мумтоз асарлари жой олган.

Бугунги кунда Қозоғистон ва Қирғизистондаги ҳамкасбларимиз билан меморандумлар имзоланган бўлса, Озарбайжон ва Туркиядаги дўстларимиз билан ҳамкорликни кучайтириш режалаштирилмоқда. Қўмита Туркий давлатларнинг диаспоралар бўйича ташкилотлари форумларида фаол иштирок этиб келмоқда.

Давлатимиз раҳбари Шавкат Мирзиёевнинг 2018 йил 25 октябрдаги Қарорига асосан тасдиқланган Ватандошлар билан ҳамкорлик соҳасида Ўзбекистон Республикаси давлат сиёсати концепцияси хорижда истиқомат қилаётган юртдошларимиз билан доимий мулоқот ва ҳамкорликни сифат жиҳатидан янги босқичга кўтарди. Натижада Қўмита “халқ дипломатияси” кенгайтириш мақсадида хорижий мамлакатлардаги турдош ташкилотлар ва ватандошлар жамиятлари билан **40 тага** яқин ҳамкорлик меморандумлари имзолади.

2021 йил 11 августда “Ватандошлар” жамоат фондинг ташкил этилиши ватандошлар билан ҳамкорликнинг амалий механизмини яратди.

Ўзбекистон Президенти томонидан 2019 йил 15 ноябрда Миллатлараро муносабатлар соҳасида Ўзбекистон Республикаси давлат сиёсати

концепциясининг² қабул қилиниши миллатлараро муносабатлар ва хорижий мамлакатлар билан дўстлик алоқаларини янги босқичга кўтарди.

Мамлакатимизда **30 июлни “Халқлар дўстлиги куни”** этиб белгилаш тўғрисида 2021 йилда Ўзбекистон Республикасининг **Қонуни³** қабул қилинди.

Ўзбекистонда миллатлараро дўстлик ва тотувлик муҳитини мустаҳкамланишига муносиб ҳисса қўшган маҳаллий ва хорижлик ҳамкорларнинг меҳнатини муносиб тақдирлаш мақсадида Вазирлар Маҳкамаси томонидан 2021 йил 1 июнда **“Халқлар дўстлиги” кўкрак нишони⁴** таъсис этилди.

Ҳукуматнинг 2023 йил сентябрдаги қарорига асосан **таъсис этилган “Диний бағрикенглик” кўкрак нишони⁵** диний-маърифий соҳанинг самарадорлигини оширишга муносиб ҳисса қўшган давлат ва жамоат ташкилотлари вакиллари рағбатлантириш имконини беради.

Ўтган даврда миллий маданий марказларнинг **500 нафардан** ортиқ фаоллари давлат мукофотларига сазовор бўлиб, орден ва медаллар билан тақдирланди. Улардан **14 нафарига “Ўзбекистон Қаҳрамони”** юксак унвони берилди.

Миллий маданий марказларнинг этномаданий инфратузилмасини ривожлантириш мақсадида республиканинг барча ҳудудларида **“Дўстлик уйлари”** ташкил этилиб, уларда миллий маданий марказлар бепул асосда жойлаштирилди.

Ўзбекистон Республикаси давлат бюджети ҳисобидан сўнгги олти йил давомида миллий маданий марказларни қўллаб-қувватлаш учун жами 30 млрд. сўм маблағ ажратилди.

Ўзбекистон етакчиси таклифига асосан 2018 йилда БМТ Бош Ассамблеясида қабул қилинган **“Маърифат ва диний бағрикенглик”** деб номланган махсус резолюциясига мувофиқ ҳар йили **16 ноябрь – Халқаро бағрикенглик кунига** бағишлаб юртимизда ўтказилаётган **“Бағрикенглик ҳафталиги”** дўстликни янада мустаҳкамлайди.

Миллатлараро муносабатлар соҳасидаги оқилона сиёсатнинг изчил давоми сифатида 2023 йилда қабул қилинган **“Ўзбекистон-2030”** стратегиясининг 100-мақсадида жамиятда миллатлараро тотувлик муҳитини мустаҳкамлаш ва хорижий

² Ўзбекистон Республикаси Президентининг ПФ-5876-сонли Фармони. 15.11.2019 йил. <https://lex.uz/tu/docs/4597662>

³ “Халқлар дўстлиги кунини белгилаш тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Қонуни. 10.02.2021 йил. <https://lex.uz/docs/5277501>

⁴ Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 335-сонли қарори. 01.06.2021 йил. <https://lex.uz/docs/5441590>

⁵ Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 495-сонли қарори. 25.09.2023 йил. <https://lex.uz/docs/6616908>

мамлакатлар билан дўстлик алоқаларини ривожлантириш устувор вазифа этиб белгиланган.

“Ўзбекистон–2030” стратегиясининг 100-мақсадини⁶ амалга оширишда миллатлараро муносабатлар соҳасида илмий-тадқиқот ва инновацион лойиҳаларнинг амалга оширилишини давлат томонидан қўллаб-қувватлашга қаратилган Ўзбекистон Республикаси Президентининг махсус мукофотини таъсис этиш режалаштирилган.

Шунингдек, Янги таҳрирдаги Конституция қоидаларини амалга ошириш мақсадида мамлакат ҳудудида яшовчи турли миллат ва элатларнинг маданияти, тили, урф-одати ва анъаналарини сақлаб қолиш ва ривожлантириш учун шарт-шароитлар яратишга устувор аҳамият берилган.

Аҳоли таркиби, аҳоли сонининг ўзгариш динамикаси, миллатларнинг жойлашган ҳудудлари ҳақидаги маълумотларни ўз ичига олган Ўзбекистоннинг рақамли этноконфессионал атласи ишлаб чиқилади.

Хорижий мамлакатлар ва юртимиздаги бошқа миллат вакиллари билан дўстлик алоқаларини ривожлантириш учун Дўстлик жамиятлари сонини 60 тага етказиш мўлжалланган.

Чет эл мамлакатларининг тегишли ҳудуд ва шаҳарлари билан мамлакатларимиз ҳудудлари ва шаҳарлари ўртасидаги биродарлик алоқаларини ўрнатиш жараёнини жадаллаштириш учун Биродарлашган ҳудуд ва шаҳарлар ассоциациясини тузиш назарда тутилган.

Таълим қардош тилларда олиб борилаётган мактаблардаги бадий адабиётлар фондини 2024 йилда 955 000 донага бойитиш топширилган.

Ҳамкорликни янада мустаҳкамлаш учун қўйидагилар таклиф этилади.

Биринчидан, миллатлараро муносабатлар ва хорижий мамлакатлар билан дўстлик алоқалари соҳасида фаолият юритаётган ташкилотлар ўртасида ҳамкорликни янада кучайтириш мақсадида Тошкент шаҳрида 2024 йилда Туркий давлатларнинг диаспоралар бўйича ташкилотлари форумини ўтказиш лозим.

Иккинчидан, Туркий давлатлар олий таълим муассасалари томонидан ташкилотга аъзо мамлакатлар ёшларига мақсадли таълим грантлари ажратиш зарур.

Учинчидан, Туркий давлатлар турдош ташкилотлари биргаликда халқларимиз ўртасидаги тарихий ва маданий алоқаларга оид қўшма илмий конференциялар, семинарлар ва бошқа тадбирлар ташкил қилиш, илмий ишлар

⁶ Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ўзбекистон-2030” стратегиясини 2023 йилда сифатли ва ўз вақтида амалга ошириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ–300-сонли Қарори. 11.09.2023 йил. <https://lex.uz/uz/docs/6600390>

чоп этиш, биргаликда тадқиқотлар, шу жумладан, маданиятлараро мулоқот соҳасида илмий-амалий тадқиқотлар олиб бориш таклиф этилади.

Тўртинчидан, Туркий давлатларда маданий-гуманитар соҳада “халқ дипломатияси” имкониятларидан фойдаланиш орқали миллатлараро муносабатлар ҳамда маданиятлараро ҳамкорликни кенгайтириш мақсадга мувофиқ.

Бешинчидан, 30 июль – Халқлар дўстлиги кунига бағишлаб ташкил этилаётган “Дўстлик ҳафталиги” ва унинг доирасида “Дўстлик” халқаро фестивалига барча ҳамкорларимизни чорлаймиз.

Олтинчидан, 16 ноябрь – “Халқаро бағрикенглик кунини” муносабати билан юртимизда ўтказиш режалаштирилган “**Бағрикенглик ҳафталиги**” тадбирларига барча Туркий давлатлар вакиллари таклиф этамиз.

Туркий давлатлар турдош ташкилотларининг ҳамкорлигини кучайтириш миллатлараро муносабатлар ва хорижий мамлакатлар билан дўстлик алоқаларини янада ривожлантириш, соҳада давлат сиёсатини янада такомиллаштиришга, кўп миллатли Ўзбекистон халқи ҳамда хориждаги ватандошларимиз саъй-ҳаракатларини Янги Ўзбекистонни бунёд этиш, жамиятда миллатлараро тотувлик ва динлараро бағрикенглик муҳитини мустаҳкамлаш эзгу ғояси атрофида бирлаштиришга хизмат қилади.

Кенг кўламли ҳамкорлик ва мулоқотлар натижасида Туркий давлатларнинг барқарор тараққиёти мустаҳкамланишига ишонамиз.